

Magnús Torfason - Yfiringangur hæstaréttar (1943)

Útgáfa 1.0 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðu eintaki af téðu riti. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið rafrænt eintak af því án endurgjalds.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó að stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Höfundur skjals þessa álitur að hvers kyns höfundaréttur á prentaða eintakinu sé útrunninn.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Skannað var eintak í vörslu Landsbókasafnsins (almennt útlán).

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

Yfirgangur hæstaréttar

Bersýnilega rangur dómur

REYKJAVÍK — PRENTSM. EDDA H.F. — MCMXLIII

Magnús Torfason

347
Mag

Yfirgangur hæstaréttar

Bersýnilega rangur dómur

Reykjavík
Prentsmiðjan Edda h.f.
1943

Guðmundur Jónsson bóndi í Nesi í Selvogi höfðaði landamerkjamál gegn Þórarni Snorrasyni, eiganda Bjarnastaða, út af fjörubeit. Eftir ýmsa hnykki lagði Hæstiréttur blessun sína yfir allar kröfur Guðmundar, sem hann kunni frekastar að gjöra, en þá vildi svo bölvanlega til, að dómhöggurnir markasteinar fundust, er sýndu að dómur Hæstaréttar var *bersýnilega* rangur.

Varð þetta til þess, að Bjarnastaðabóndinn óskaði leyfis dómsmálaráðuneytisins til að taka málið upp að nýju. Leitaði það tillagna Hæstaréttar, en forseti hans kvað skilyrði fyrir upptöku málsins eigi fyrir hendi og bar fyrir sig markleysu eina. Eftir það bað Þórarinn mig að athuga málið og rétta sinn hlut ef unnt væri og varð það til þess, að ég skrifaði skýrslu þá, er hér fer á eftir:

Selvogur er allur eitt samfelldt vallendi á hrauni ofan. Auk landnámsjarðarinnar Hlíðar, við fjöll uppi, voru aðalbólin þar Nes, Bjarnastaðir, Strönd og Herdísarvík. Vali bæjarstæðanna réði tvennt, vatnsból og vör. Og því voru allir bæirnir byggðir við sjó fram og upp af lendingarvör. Nes var austast byggðarinnar og átti það land allt austur að hreppsmörkum, fulla mílu með sjó fram og út að Bjarnastaðavör,

en túbreidd Bjarnastaða að neðan, frá Nesmörkum að Götumörkum er 342 mældir metrar og er það gjörvöll landbreidd jarðarinnar.

Virðist enginn efi geta leikið á því, að hver jarðanna hafi átt sína vör og svo var það einnig um Nes, er átti sæmilegustu lendingu fram af bænum, þótt nú sé hún næsta lítilfjörleg sakir sífellds landbrots, sem stafar af stórflóðum, er öðru hvoru mæða á ströndinni. Hitt mun hverjum skynbærum manni ráðgáta, að Nes hafi einnig átt vör í landi annarrar jarðar og það því fremur, sem sker Nessmegin vararinnar hefur, að því vitað er, jafnan verið nefnt *Markasker*. Bendir þetta ásamt heitinu *Bjarnastaðavör* þegar á, að vörin vestan skersins hafi legið í Bjarnastaðalandi og það því fremur sem Nes með þessum mörkum hefur samt teyggt landeign sína rétt vestur undir Bjarnastaðabæinn.

Sambeit hefur verið á öllum Selvogsjörðum frá ómunatíða, bæði til fjalls og fjöru, og beitin vitanlega orðið að beztum notum með því lagi. Einhver þræta virðist þó hafa verið um mörkin milli Ness og Bjarnastaða og þó aðallega um graslendið, enda mun Nes frá fornu fari hafa átt næga fjörubeit fyrir eigin landi fram á síðustu öld. En eftir því sem sú beit rýrnaði og þó einkum eftir að plankaskipið mikla rak í Höfnum suður laust eftir 1880 verða fjöurmörkin að verulegu atriði og varð það til þess að markaprætan harðnaði á milli þeirra grannanna.

Svall eiganda Ness loks svo móður, að hann höfðaði landamerkjамál gegn eiganda Bjarnastaða. Féll

merkjadómur í málinu 13. maí 1890 og er þar engin af kröfum stefnanda tekin til greina og ennfremur þess getið, að engin breyting verði gjörð á hinum gömlu landamerkjum. Skulu merkin „frá sjó vera beint úr Selós við Selasker í markagarðinn og eftir honum í Unhól“. Í forsendum dómsins er beint tekið fram, að mörkin samkv. gamalli lögfestu „sé beint niður undan Markagarði en ekki á skakk eða skáhalt“ og auk þess sé landamerkjalína svona skáhallt mjög óvenjuleg. Loks er ákveðið í dómnum, að stafirnir L M skuli klappaðir á hentugum og réttum stöðum í fjörunni til ævarandi sýnis og glöggvunar, en svo fór að stafirnir huldust þangi og hrúðurkörlum með bláskel og týndust því sjónum manna. Var því sama óvissa um mörkin til sjávar og áður.

Fyrir nokkrum árum girti Nesbóndinn land sitt af löggiltri gaddavírsgirðingu. Við það var vitanlega tekið fyrir sambeit graslendisins, en Nesbóndi vildi eftir sem áður neyta fjörubeitar vestan Bjarnastaðavara. Munu Miðvogsmenn þá hafa stuggað við fé Nesmannsins og honum ekki haldizt á beitinni, meður því að Miðvogsmenn eru miklum mun hundríkari en Nesmanni. Varð þetta upphaf að því, að Nesbóndi höfðaði enn á ný merkjamál gegn eiganda Bjarnastaða. Gengu vitnisburðir yfirleitt Bjarnastöðum í vil, nema eins gamalmennis, 87 ára að aldri, sem hafði slysast til að vera meðdómari í merkjamálinu 1890. Bær öldungur þessi prúttlaust fram, að hornmark til sjávar hefði verið „Ós vestan Selaskers“ og þóttist ekki þurfa að hafa örmul af fyrirvara um að vitnisburður sinn væri gefinn eftir því, er hann mundi

best. Þennan vitnisburð lét Nesmanni öldunginn staðfesta með sáluhjálpareiði og virðist engin fyrirstaða hafa orðið á því. Vitnisburðinn gat þó héraðsdómur eigi tekið til greina og taldi hann fara í bág við efni dómsins 1890, en hann bæri að skilja á þann veg, að merkjalína í sjó fram skyldi dregin í framhaldi af túngarðinum beina línu og leggur áherzlu á, að óvenjulegt sé að mörk í sjó fram séu sett skáhalt frá landi.

Nesbóndi áfrýjaði merkjadómnum sem upp var kveðinn 10. nóv. 1937 til hæstaréttur og með dómi hans 8. febr. 1939 er sá dómur ómerktur og lagt fyrir héraðsdóm að dæma markalínu „frá merkjagarðinum á landi beina línu um Klasbarða í vesturodda Selaskers“ og styðst hádómurinn þar við skýrslu meðdómandans um að Selós sé vestan Selaskers, en sjálfur tekur hrj. fram að enginn ós sé austan þess, en með dómi þessum eru knésettar frekustu kröfur, er Nesbóndi hefur kunnað að gjöra. Samkvæmt þessari niðurstöðu staðfesti merkjadómur Árnessýslu dóm hæstaréttar 29. júlí 1939 að öðru en því, að línan úr vesturrönd Selaskers skyldi vera upp í hinn forna markagarðsenda, enda síðar upplýst, að sjór hafi brotið af markagarðinum eftir að dómurinn 1890 gekk og voru báðir aðiljar sammála um að það væri rétt. Þessum dómi áfrýjaði eigandi Bjarnastaða, en með dómi hrj. 6. nóv. 1940 er málinu vísað heim til nýrrar dómsálagningar sakir áðurgetinna afbrigða héraðsdóms um hinn forna markagarðsenda, hvað sem réttu máli leið.

Eftir það gerðist það undra, að Bjarnastaðabóndi

náði tali af konu, er gat gefið skýrslu um, hvar merkjastafirnir hefðu verið settir. Fyrir ítrekaða leit fundust stafirnir huldir þangi og hrúðurkörllum með bláskel. Sneri bóndi sér þá til dómsmálaráðuneytisins og óskaði leyfis til þess að málið yrði tekið upp aftur á þeim nýja grundvelli, sem þá var fenginn. Leitaði það svo tillagna hæstaréttar, en með bréfi forsetans 23. júní þ. á. er ályktað, að heimild til þess að leggja fram ný gögn í málinu sé ekki fyrir hendi, sakir þess, að Bjarnastaðabónda hafi verið í *lófa lagið* að afla þessarar skýrslu í tíma og megi hann þess vegna sjálfum sér um kenna og því sé upptaka málsins heimildarlaus.

Samkv. áðursögðu er málið nú fyrir merkjadómi og hefur hann, eftir að tillögur hrj. urðu honum kunnar, beiðst undan þeirri vegsemd að fella rangan dóm og þar við situr, en vitanlega verður að fást einhver úrlausn málsins. Til þess að komast til réttrar niðurstöðu um málslok verður ekki komið hjá að rekja málið frá fyrstu, sakir misskilnings og ókunnugleika þeirra, er um málið hafa fjallað, á því hvernig í máli lá, og skal nú gerð tilraun til þess þótt af vanefnum sé.

Öllum kemur saman um að lausn málsins sé að leita í merkjadóminum 1890, en þrautin er, að hann er býsna torskilinn af því að ekki hefur þótt ástæða til að ákveða fjörumörkin af neinni nákvæmni sakir merkjastafanna er klappa átti til ævarandi glöggvunar. Merkjadómurinn leggur áherzlu á þau atriði í dómnum 1890, er lýsa vanþóknun sinni á skökkum fjörumörkum og skuli mörkin því vera sjónhending

eftir túngarðinum. Hinsvegar byggir hrjd. á því að „Selós við Selasker“ nái aðeins austur að vesturrönd þess, og dæmir að því. Þessi staðsetning er skökk því samkv. uppdrættinum er Selós landmegin og liggur austur með því og vestur og rennur eftir föllum og áttum, ýmist austur eða vestur, en vitanlega varð það ekki sýnt á uppdrætti. Á uppdrætti með málinu 1890 er Selós sýndur landmegin við Selasker milli þess og minna skers og áttin frá austri til vesturs. Eftir því var þá dæmt og miðað við það. Að öðru leyti er það rökhnúpl hrjd., að orðin „í Selós við Selasker“ þýði „í vestur-odda Selaskers“. Í þeim getur ekki legið meira en að mörkin lendi einhversstaðar í Selasker. Hefði verið miðað við vesturströnd Selaskers, því þá ekki að segja það hreint og beint enda þurfti þá ekki að miða við Selós, þar sem Selasker var öllum kunnugt.

Niðurstaða hæstaréttar er því á enn minni rökum byggð, en dómur merkjadómsins, er hefur það til síns ágætis, að merkin samkvæmt honum eru eðlileg og sanni nær.

Við nánari athugun dómsins, má þá líka glögglega sjá, að hann hefur hvoruga þessa línu aðhyllzt, Dómsorðið segir svo í upphafi: Hin gömlu landamerki milli jarðanna Ness og Bjarnastaða í Selvogi, skulu standa óhögguð. Í þessu hlýtur að liggja, að mörkin séu fyrir vestan sjónhendingarlínuna úr Unhól eftir túnmarkagarðinum og hinsvegar að þau séu ekki verulega á ská vestur á við þar sem engin af kröfum Nesbóndans var tekin til greina. Þessi skilningur styðzt þá og við það, að Nesbóndinn áfrýjaði dómnum til ónýtingar fyrir formgalla og sýndi með því að merkja-

dómurinn hefði orðið honum sár vonbrigði. En af því leiðir aftur að dómur hrjd., sem dæmir Nesbóndanum ítröstu kröfur hans, fyrr og síðar, er firra og fjarstæða, beint ofan í dóminn 1890. Af framangreindu er þá líka bert, að í málinu voru frá upphafi næg gögn til að komast að sæmilega réttri niðurstöðu.

Það er því ofboð mannlegt, að hæstiréttur kynokaði sér við að fjalla enn einu sinni um málið. Hitt gegnir öðru máli, hvort rök hans fyrir því geta staðizt. Eða hvaðan kemur hæstiréttur sú vizka, að Bjarnastaðabónda hafi verið í lófa lagið að hafa uppi á vitninu, sem benti á hvar markastafirnin væru. Hér er öllu snúið öfugt þó. Það var fyrir blábera hendingu að bóndi hafði uppi á vitninu fyrir hjálp náunga síns, er tilrætt varð um það. Vitaskuld má bera það blákalt fram, að það hafi verið hægurinn hjá að snúa sér til lögreglunnar og fá upplýsingar úr manntali Reykjavíkur, en sá er hængur á, að bóndi vissi ekki fremur en aðrir sveitamenn, um að slíkt manntal væri til. Af þessu verður því ekki dregin frekari ályktun en að það hafi verið unnt að leiða vitnið fyrr. En þar með er ekki sagt, að sú vanrækslusynd varði ábyrgð og réttarmissi og kemur þar margt til greina. Er þar fyrst að geta, að þeir Miðvogsmenn höfðu margleitað að markastöfunum, en án árangurs og að enginn manna úr og í Selvogi höfðu heyrt getið um þá og því var það orðin föst trú allra, er um málið fjölluðu, að þeir væru ells ekki til. Í annan stað er þess að geta, að það mun hrein undantekning að kvenfólk er leitt sem vitni í landaþrætum og eru skiljanlegar ástæður til þess. En í þessu máli var þó

sérstaklega lítil ástæða til þess, því að konan var 10 ára, er stafirnir voru klappaðir, og það var þá líka hrein hending að hún hafði nokkra hugmynd um það. Þá mætti það vera bónda nokkur málsbót, að hann lá rúmfastur allt að því 3 missiri og endaði sú lega á Landsspítalanum hérna. Veit ég, að þeir sem þjáðst, hafa af langleiðum sjúkdómum, þótt ekki hafi verið nema af þrálátum niðurgangi, muni skilja, hve mjög slíkt dregur úr þrótti manna og framkvæmd. Sök bónda virðist því næsta léttvæg og fyrir engan mun geta leitt til réttindamissis, enda muni hún tæplega hafa unnið til gáleysisviðurlaga (culpa). En hvað sem nú þessu líður, þá skiptir það engu máli að dráttur varð á að ná í skýrslu konunnar. Sökin liggur annarsstaðar. Samkv. landamerkjälögunum er landeigendum skylt að halda við glöggum, sameiginlegum merkjum. Þetta hefur verið trassað og eiga báðir aðilar jafna sök á því eða hvorugur, því stafirnir munu hafa verið alhuldir, er núverandi eigendur eignuðust jarðirnar. Enn liggur í augum uppi, að óþarfi var fyrir æðalstefnda að skýra frá hvar eða hvernig hann fékk vitneskju sína og þar með þá sýnt, að það náði engri átt að flækja konunni í málið. Af þessu leiðir, að grundvöllur undir synjun hæstaréttar á, að taka upp málið, er fallinn og farinn veg allra veraldar.

Samkv. lögum leitaði dómsmálaráðuneytið tillagna hæstaréttar um beiðni Þórarins til endurupptöku hæstaréttarmálsins. Þeim tillögum er ráðuneytið ekki skylt að fara eftir. Það getur veitt leyfið og á hæstiréttur engan dóm á þeirri ályktun fremur en öðrum athöfnum, er liggja undir framkvæmdavaldið. Mundi

þá hæstiréttur vísa málinu heim og merkjadómur skyldaður til að taka málið upp að nýju eins og nú horfir það við.

Að lokum þykir rétt að athuga nokkuð heimvísunar- aðferð hæstaréttar. Í forsendum beggja dómanna '39 og '40, er málinu vísað heim í hérað til meðferðar og dómsálagningar. Þetta er rétt samkv. 15. gr. landamerkjalaganna, sbr. lög 40 frá 1927, þótt óþarft sé og ofaukið að nefna þar dómsálagningu, því greinin nefnir aðeins upptöku að nýju. Hinsvegar er það alrangt að vísa málinu heim til dómsálagningar aðeins svo sem gjört er í sjálfu dómsorðinu og það því fremur sem síðari dómurinn sýnir, svo ekki verður um villst, að hæstiréttur telur sig hafa vald til að dæma málið að efni til og merkjadóminn rígbundinn við ákvörðun hans, hvort sem hún er rétt eða röng, enda hefur einn hæstaréttardómarinn knésett þann ófögnuð í kennslubók sinni. Er þó hvorttveggja, að landamerkjalögin gefa enga átyllu til þess skilnings og að lög-gjafinn hefur frá upphafi þvertekið fyrir hann. Er þá frá því að segja, að þingið 1881 ætlaðist í upphafi til að merkjadómur væri nokkurskonar, gjörðadómur, og yrði niðurstöðu hans ekki áfrýjað, en ástæðan var sú, að reynsla þótti fengin fyrir því, að æðri dómara vantaði þá staðarþekkingu, sem nauðsynleg væri til að mynda sér haldkvæma skoðun um málið. Og fram-sögumaður málsins þáverandi yfirdómari, Magnús Stephensen, samþykkir þessa skoðun berum orðum, mótmælalaust, með því að hann telur „ekki ætlandi, að yfirdómurinn geti breytt dómi í landaþrætumáli að efninu, því þar til útheimtist sérstakur kunnugleiki. .,

sem ekki verður búizt við að yfirdómurinn hafi og getur hann því ekki haft sjálfur neina á ástæðum byggða meiningu um það“. Jafnframt er þess getið, að ekki beri að vísa máli heim, nema fyrir þingsafklöpun eða sakir þess, að dómur er *bersýnilega* rangur og lögleysa tóm og hinsvegar hafður sá varinn, að ekki beri að ónýta merkjadóm, þegar hann sé á sæmilegum rökum byggður, þótt yfirdómur kunni að vera á öðru máli. Þessu samkvæmt, telur yfirdómarinn, að fyrst og fremst beri að vísa málinu aftur til nýrrar rannsóknar, en það forðast hæstiréttur eins og heitan eldinn. Er af því auðséð, að hæstiréttur telur merkjadóm ekki hafa neitt framkvæmdarvald í málinu. En það er einmitt það sem hann hefur og verður að hafa. Sérstaklega er nauðsynlegt, að hann stjórni áreiðinni og vitanlega verður hann að ákveða nýja áreið, ef hennar þarf til að fá málið fullupplýst.

Nú verður því að vísu ekki neitað, að hæstiréttur kveður ekki upp formlegan dóm í málinu. En með því að ákveða sjálfur dómsorð, er merkjadómi beri að hlýða, hvað vitlaust sem það er, hefur hann tekið sér dómsvaldið, því merkjadómurinn ætlast hæstiréttur til að sé þegnsamlegur afritari sinn og annað ekki. Býst ég ekki við að neinn skynberandi maður, utan hæstaréttar, muni vilja verja svo auðvirðilegan lagakrók.

Það er skiljanlegt, að hæstarétti þyki það bera öfugt að, að undirréttardómur skuli hafa endanlegt úrskurðarvald, en við því verður ekki spornað, enda ekki hundrað í hættunni. Undirdómurinn er undir aganum og nóg ráð til að „hita helvítinu“, ef hann læt-

ur ekki að stjórn. Og hvað sem um er í þessu máli, er það hæstiréttur, sem hefur kveðið upp bersýnilega rangan dóm, en ekki merkjadómurinn, og mætti hann láta sér það að kenningu verða.

Það virðist anda fremur kalt til Bjarnastaðabónda í málinu. Málapróki Nesmannsins ber hann svívirðilegum getsökum að raunalausum, sem hæstiréttur helzt virðist leggja blessun sína yfir. Málsvari manns, sem krafizt hefur hörðum höndum, að ellíær öldungur særi sig beina leið niður til neðsta helvítis, ætti sannarlega ekki að kasta steini að ófyrirsynju að sjötugum, þaulreyndum heiðursmanni, er um langan aldur hefur haft traust, jafnt sveitunga sinna sem yfirboðara til allra opinberra sveitarstarfa. Og ekki verður hæstarétti borið það á brýn, að hann hafi haft óviðurkvæmilega mikla viðleitni til að bæta um hina röngu dóma sína, er bakað hafa Bjarnastaðabónda yfir 2000,00 kr. útlát og virðast það sæmilegar sárabætur. Skal svo slegið botn í þetta með því að láta í ljósi þá von, að ekki þurfi að leita löggjafans til að bæta um slysadóma hæstaréttar eins og fyrri daginn.

Var skýrslan send dómsmálaráðuneytinu og að sjálfsögðu veitti það leyfið. Hinn 12. marz þ. á. vísaði hæstiréttur málinu frá dómi sakir afglöpunar dómsmálaráðuneytisins.

Nú, með því að öll meðferð málsins frá fyrstu máheita einsdæmi fyrir fákunnáttu sakir, að ekki sé dýpra tekið í árinni, þykir rétt að reifa málið svo, að alþjóð fái að sjá hvílíkt réttarástand er hér á landi á þessum síðustu tímum.

Þess skal þá getið í upphafi, að í skýrslu minni er farið á grynnssta vaði og eigi drepð á annað en það, sem nauðsynlegt þótti til að rökstyðja kröfuna um endurupptöku málsins. Ástæðan til þess var sú, að öll meðferð málsins frá upphafi og flutningur þess var svo frámunalega rangur, að ef því var hreyft, varð ekki komizt hjá að hrella alla þá, sem um það höfðu fjallað, allt til endiloka og má hver sem vill lá mér að ég kynokaði mér við að takast á hendur slíkt leiðindaverk.

Í héraðsdóminum 1890 er berum orðum sagt, að stafirnir L. M. skuli klappaðir á hentugum stöðum í fjörunni. Í því hlýtur að liggja, að dómurinn hefur, við uppkvaðningu dómsins, markað stefnuna samkv. skýlausu boði 11. gr. landaml. 17/3 1882. Fyrsta verk landamerkjadómsins hlaut því að vera að ganga í grafgötur um það, hvort stafirnir hefðu verið klappaðir. Það er ekki gert betur en svo, að engum er að stóðu, datt í hug að fara með skóflu og skrapa þangið ofan af klöppinni á þeim stöðum, er líklegastir voru til auðkennis, þar er hæstiréttur ekki undanskilinn. Í málinu liggur ekkert fyrir um leit að stöfunum, en samt dettur hæstarétti ekki í hug að inna að því að landamerkjadómur fullvissi sig um, að skýlausum fyrirmælum gamla dómsins hafi ekki verið fullnægt. En ástæðan var vitanlega sú, að enginn þessara góðu manna trúði á tilveru stafanna, enda studdist það við að enginn úr Selvogi, þrátt fyrir eftirgrennslan Bjarnastaðabónda hjá tugum manna, hafði hugmynd um stafagerðina. Er hér um vanrækslusynd hæstaréttar að ræða, sem var „í lófa lag-

ið“ að komast hjá, en er undirstaða allrar hinnar röngu meðferðar málsins.

En eigi er ein báran stök, síðar í málinu er leiddur sem vitni öldungurinn Jón Jónsson, sem var annar meðdómanda 1890. Af vitnaleiðslunni sést ekki að innt hafi verið að því, hvort hann gæti borið um merking stafanna og var hann þó eini maðurinn, sem mátti og átti að vita það, ef hann var ekki elliær og þá ekkert mark takandi á vitnisburði hans. Var hæstarétti „í lófa lagið“ að sjá, að hér var megingalli á meðferð málsins og skipa landamerkjadómi að bæta úr því. Er hér önnur vanrækslusynd hans og sést ekki að þar sé neinni afsökun til að dreifa.

Síðan sver vitnið við nafn hins hæsta, að mörkum ráði „sá ós sem er vestan Selaskers og kallaður er Selós.“ Þessi staðsetning er algjörlega skökk, borin saman við uppdráttinn 1890, sem fyrst og fremst ber að virða. Selós er milli Selaskers og annars skers landmegin og norðan við það, og er gengið milli skerjanna um fjöru, þar sem grynnt er og mest ber á hávöðum. Auga á þetta hefur hæstiréttur vitanlega ekki komið og því síður bent landamerkjadómnum á að athuga gjör, hvernig í máli lægi, og virtist það þó liggja nærri, sérstaklega þegar athuguð eru rök dómsins 1890 og síðari lmd. fyrir því að mörkin hlytu að vera austar en Nesbændur vildu vera láta.

Þá ber vitnið, að „austan Selóss, vestan Selaskers, er ekki um neinn ós að ræða.“ Þessi orð eru alveg óskiljanleg, hvort sem litið er á uppdrátt eða staðhætti, og hvernig sem þeim er velt, skýra þau ekki málið að neinu. Er þarna hortittur, sem átti að geta

bent hæstarétti á, að ekki væri fullt mark takandi á framburði vitnisins, og það því fremur sem landamerkjadómur gjörði lítið úr vitnisburði þess, sem von var að, því öllu meiri höfuðhleyping hef ég ekki rekið mig á alla mína löngu embættisbraut, enda hafði hann, er hann í fyrsta sinn gekk fyrir mig, varla opnað munninn, er ég varð þess fullviss, að orðum hans væri lítt treystandi fyrir ákafa sakir. Þrátt fyrir það, get ég trúað því, að hann sé vel ern að líkama til og gæti étið á við Magnús hreppstjóra á Hrafnabjörgum, en lengra verður tæplega jafnað í þeim sökum. nema ef vera skyldi til nafna míns Sálarháaska. Svo hefur og lmd. farið að því, er ég hef næst komið, en Bjarnastaðabóndi var sjúkur er vitnið var yfirheyrt og því ekki viðstaddur. En þó að hér séu margir og fastir hnútar á riðnir, tekur þó út yfir, er hæstiréttur tekur nú sömu kröfur til greina og frekastar voru gerðar af Nesbónda hálfu 1890, þrátt fyrir það, að hann hafði áfrýjað málinu, af því að málið hafði hallast á hann. Er þeirri fyrirmunun bezt lýst með því, er merkur lögfræðingur sagði við mig, að hver meðal auli hefði átt að sjá, að mörkin hlytu að vera austar og Bjarnastaðabónda í vil.

Með beiðni um endurupptöku málsins, var hæstarétti gefinn kostur á að leiðrétta þetta háréttarhneyksli, og skyldu menn að óreyndu ætla, að hann hefði orðið því allshugar feginn. En því fór víðs fjarri. Hæstiréttur sér bókstaflega ekkert, sem styður kröfunu um upptöku málsins, en býr sér til tylliástæðu til að vísa málinu frá dómi, þá að skýrsla Jóhönnu Bjarnadóttur hafi verið of seint fengin og hafi það

verið sök Bjarnastaðabónda. Áður hefur verið sýnt fram á, að sú staðhæfing er mjög hæpin og með öllu örökstudd. En margt fleira kemur þar til greina og þá fyrst það, að landamd. og hæstiréttur áttu samkvæmt gögnum málsins að hafa gert gangskör að því að leita að stöfunum. Mundi sú vanrækslusynd fyllilega jafnast á við tómlæti Þórarins, ef nokkuð var. Í öðru lagi skiptir ekki máli, hvaðan eða hvernig Þórarinn fékk upplýsingar þær, er juku honum trúna á tilveru stafanna. Hann þurfti ekkert um það að geta og hefði þá þetta hálmstrá hæstaréttar aldrei sólina séð. En með því er sýnt, að skýrsla Jóhönnu var alls ekkert sönnunargagn í málinu. Full sönnun fyrir því er, að Þórarinn leitaði stafanna vandlega eftir að Jóhanna jók honum trúna og *fann þá ekki* að heldur. Lagðist hann þá í rekkju og þótti fokið í flest skjól, dró þá ályktun þar af, að þótt stafirnir hefðu verið klappaðir, mundu þeir fyrir löngu brimsorfnir og afmáðir. Eftir það hafði vitnið Sveinn Halldórsson tal af Þórarni og leitaði stafanna vandlega. Að því búnu fékk hann Þórarinn með sér niður á Klasbarða klappir og sýndi honum stein, er hann þóttist sjá staf á, en Þórarinn gat ekki komið auga á hann, leiddi síðan Þórarinn að öðrum steini og gat sannfært hann um, að þar mundi vera vottur að staf. Fundur merkja-stafanna er því að þakka Sveini Halldórssyni eftir að síðustu vonir um tilveru þeirra voru foknar út í veður og vind, og má af þessu sjá, að stafirnir hefðu seint eða aldrei fundizt, ef hans hefði ekki notið við. Af þessu má enn fremur sjá, hve frámunalega lélegur flutningur málsins hefur verið af stefnda hendi,

að því er þetta atriði snertir og í einu atriði jafnvel stórskaoðlegur. Enn er það að athuga, að Nesbóndi átti jafn hægt með að útvega skýrslu Jóhönnu og stefndur, ef gengið er út frá að honum var í „lófa lagið“ að afla sér upplýsinga um, hver seldi Þórarni jörðina, eini munurinn er sá, að Guðm. vissi ekki að Jóh. var 10 ára krakki er stafirnir voru klappaðir og hafði því engu minni ástæðu til að vænta þar gagns af. Þá er loks að hugleiða, að Nesbónda bar sama skylda og stefndum til að afla upplýsinga í málinu og þeim mun meiri þar sem hann var stefnandi málsins, ef sönnunarskyldunni er ekki snúið öfugt þó.

Samkvæmt 14. gr. lml. 28/11 1919 skal yfirleitt farið eftir almennum málaflutningsreglum og taka því 1. 85/1936 til þeirra. Með þeim lögum er dómara gert að skyldu að sjá um að mál séu til sanns vegar færð og aflað nauðsynlegra gagna. Lmd. ber því ábyrgð á, að mál sé sæmilega flutt. Að sjálfsögðu bar hæstarétti að halda lmd. til að gæta þessarar skyldu sinnar, en fyrir því vottar alls ekki. Er hér enn á ferð ein af vanrækslusyndum hans og það því einkennilegri sem hæstiréttur hefur á síðari árum rekið fjölda mála heim sakir ónógra upplýsinga.

Samkv. 30. gr. hrl. 112/1935 má dómsmálaráðherra að fengnum tillögum hæstaréttar, leyfa að mál verði að nýju tekið til meðferðar, ef mikil líkindi eru til að það hafi verið svo rangt flutt, að niðurstaða hefði orðið önnur ef svo hefði eigi verið. Hæstiréttur hefur ekki reynt að véfengja, að þetta skilyrði hafi verið til staðar. En þar við bætist að sannað er að dómur hæstaréttar var bersýnilega rangur og því líklegt að

aldrei hafi verið ríkari ástæður til að leyfa upptöku máls. Að hitt skilyrðið, „að beiðandi megi eigi sjálfum sér um kenna“ hafi áður verið brotið er sýnt, að er hégóminn einn og því óþarfi að endurtaka rök fyrir því, aðeins þess getið, að forseti hæstaréttar hefur vitanlega ekki verið þar einn að verki og því allur dómurinn átt þar „óskilinn skít í búi“, enda það játað.

Eftir að dómsmálaráðuneytið hafði tjáð Þórarni, að samkvæmt tillögum hæstaréttar yrði ekki veitt leyfi til endurupptöku málsins, snéri hann sér til mín og bað mig að rétta hlut sinn ef unnt væri. Er ég hafði skoðað málið, þóttist ég sjá vörn í því og lét málaflutningsm. Þórarins 7. febr. 1942, endurnýja kröfuna um upptöku með skýrskotun til greinargerðar, er ég lét fylgja. Um hana fjölluðu tveir heiðarlegir og fullgreindir lagamenn og veitti dómsmálaráðherra síðan leyfið og lá þar í, að það, við nánari athugun, taldi fyrirburð hæstaréttar einskis nýtan.

Var svo málinu stefnt til hæstaréttar til nýrrar meðferðar með stefnu 29. maí 1942. Með dómi 12. marz 1943 vísar hæstiréttur til fyrri *yfirlýsingar* sinnar um að skilyrði til nýrrar meðferðar væri ekki fyrir hendi og rekur þar greinargerð forseta, sem áður er á vikið. Hér er ekki nákvæmlega með farið. Dómsmálaráðuneytið sneri sér eins og vera bar til forseta og hann svarar sem forseti. Þetta er vitanlega gjört af því að dómsmálaráðuneytið þarf ekki að taka yfirlýsingu forseta til greina fremur en annarra. Að öðru leyti er líka ónákvæmt er hæstiréttur notar orðið yfirlýsingu í stað tillagna. Síðara orðið, sem 30. gr. hæsta-

réttarlaganna notar, sýnir berlega, að dómsmálaráðuneytið *sem sett yfir hæstarétt* hefur úrskurðarvaldið, en hitt orðið er loðið og óákveðið.

Að lokum kemur forsendan fyrir frávísun málsins og hljóðar sá gleðiboðskapur svo:

„Með bréfi 7. febrúar 1942 fór Guðmundur I. Guðmundsson hæstaréttarlögmaður þess enn á leit við dómsmálaráðherra, að hann taki synjun sína til nýrrar athugunar og veitti leyfi til nýrrar meðferðar málsins í hæstarétti, ef þess væri kostur. Skýrsla nafngreinds lögfræðings um málið mun hafa fylgt umsókn þessari. Veitti dómsmálaráðherra síðan leyfi til endurupptöku málsins 15. maí 1942, en þar sem hann leitaði ekki áður tillagna hæstaréttar samkvæmt 30. gr. hæstaréttarlaga um þau gögn, er hann reisti hina breyttu ákvörðun sína á, þá er leyfið þegar af þeirri ástæðu ekki lögmætur grundvöllur undir nýja meðferð málsins fyrir hæstarétti, og ber því að vísa því *ex officio* frá dómi“.

Eins og sjá má finnur hæstiréttur nýja átyllu til að hrinda málinu og telur, að bannsettur dómsmálaráðherra hafi átt að bera gögn þau, er breyttu ákvörðun hans undir álit hæstaréttar „samkvæmt 30. gr. hæstaréttarlaga“. Þessi tilvísun er blátt áfram röng. Í grein þessari er ekkert sagt frekar en að leita beri tillagna hæstaréttar, hvort gjöra eigi það oftast en einu sinni er látið liggja milli hluta. En vitanlega á dómsmálaráðherra úrskurð á því, en ekki forseti hæstaréttar, hvort ástæða sé til að bera málið undir hann að nýju og skal þetta nú skýrt nánar.

Í öðrum lögum mun hvergi ymprað á því að ítreka

beri eftirgrennslan tillagna, enda til þess full rök. Er þá fyrst að telja, að dómsmálaráðherra, getur leitað álits allra þeirra er honum hugkvæmist, án þess að spyrja tillögumanninn leyfis. Og meira að segja ekki ólíklegt að hann gjöri það, er álit tillögumannsins þykir ónógt. Og ekki væri ósennilegt, að honum hafi þótt umsögn forsetans svo einhæf og grunnskreið, að hann hafi talið, að þangað væri í geitarhús ullar að leita. Þá virðist og mega ganga út frá, að tillögumaður sé beint skyldur til að bera fram þegar öll þau rök er hann hefur fyrir áliti sínu og stinga engu undir stól og veit ég ekki betur en að það sé í samræmi við allar reglur um málsútlitun, með öðrum orðum: umsögn hæstaréttar átti vitanlega að vera tæmandi. Það út af fyrir sig er „þegar“ nægilegt til að gjöra fimbulfamb hæstaréttar um þetta atriði að viðundri. Og ekki nær átt, að hæstiréttur skipi ráðherrum fyrir verkum.

Þá er það rökhnupl, að dómsmálaráðherra hafi reist breytta ákvörðun sína á skýrslu minni. Mér er ókunnugt um það, en hitt veit ég að lögfræðingar dómsmálaráðuneytisins tóku málið til nýrrar og ítarlegrar yfirvegunar, að boði dómsmálaráðherra, en um tillögur þeirra og á hverju þær voru *byggðar* er mér alls ókunnugt. Því siður er mér kunnugt um ástæður dómsmálaráðherra. Að öðru leyti ætla ég mér ekki þá dul, að mín skýrsla hafi ráðið úrslitum, þótt ég þykist mega ganga út frá því, að hún hafi orðið til þess, að dómsmálaráðuneytið rannsakaði nú málið af fullri alúð og sérstakri kostgæfni. Loks er þess að gæta, að í skýrslu minni var ekkert nýtt atriði, sem

máli skipti, er eigi lá fyrir í málinu og hæstiréttur gat séð ef augu hans voru ekki haldin. Það var því með öllu óþarft að leita nýrrar greinargerðar forsetans.

Annars er stórfurðulegt, að hæstiréttur skyldi ekki sjá hvílíkan hégóma hann var að burðast með. Hefði hann snöggvast litið í eigin barm, mátti hann reka minni til, að hann þrásinnis lætur dómsástæður ráða ákvörðun sinni, sem alls ekki hafa komið fram í rekstri málsins, sem von er, af því betur sjá augu en auga. Nú, meður því að ekki er vitað, að hæstiréttur hafi skyggnigáfu fram yfir fólk flest, er hann að sanna að hann hafi rannsakað hjarta og nýru dómsmálaráðh.

En hæstiréttur þykist eiga fleira í pokahorninu. Það sýna orðin: „Þegar af þeirri ástæðu.“ Þetta virðist benda til, að hann af föðurlegri umhyggju fyrir Bjarnastaðabónda, vilji láta hann vita að eigi sé til neins fyrir hann að fitja upp á málinu aftur, hann skuli bara leggja niður rófunu. Í þessu liggur, að háð. sé fyrirfram ráðinn í því að hrinda málinu, án tillits til þeirra raka, sem fram kunna að verða borin og veifar þar berum lagakróknum. Já, mikill er sá munur, hann þarf ekki að sjá framan í málsútlistun, en dómsmálaráðh. má enga ákvörðun taka nema hann leggi öll spilin fram á borð hæstaréttar.

Að sjálfsögðu hefur hæstiréttur ekki kunnað að virða þá kurteisi, er dómsmálaráðh. sýndi með því að endursenda ekki málið og láta hæstarétt verða að éta ofan í sig sitt eigið álit. Í lok dómsins er sagt að málskostnaður skuli falla niður. Ástæðan fyrir því virðist

vera, að dómmálaráðh. eigi sök á því að málinu var hrundið og því honum réttur þessi löðrungur. Með til-
liti til atferlis hæstaréttar í öðru máli, er mér varð á
að kryfja til mergjar að nokkru, mætti hann því
stynja upp hinu víðkunna andvarpi: Seint er mitt of
mikið.

Eftir að sýnt er, að það er ekki allt gull sem glóir
í hæstarétti, kemur að þeirri spurningu, hvort enn
muni vegur að rétta hlut Bjarnastaðabónda. Liggur
þá beinast við, að endurnýja beiðnina til dómsmála-
ráðh., um leyfi til endurupptöku, að endurheyrðum
forseta hæstaréttar. Það sund er lokað sem stendur,
meðan Einar Arnórsson prýðir það sæti, því hann
samþykkti yfirlýsingu forseta og því ekkert traust
í honum.

En það minnir á, að hæstiréttur hefur nú fyrirfarið
öllu trausti í þessu máli, með því að láta skína í, að
hann sé þess búinn að hrinda málinu enn á ný, hvað
sem tautar. Það yrði því að krefjast þess, að allir
dómarar hæstaréttar víki sæti, hvað sem við tæki.

Þá er enn sá vegur opinn, að kæra hæstaréttardóm-
endur fyrir embættisafglöp, fá þá sektaða fyrir þeirra
„heimskulega dóm“ og til skaðabóta til handa Þórarni,
en sá er ljóður á, að landamerkin yrðu ekki réttuð að
heldur.

Loks er þá eftir að snúa sér til Alþingis og fá það
til að skipa landamerkjunum með lögum, en greiða
Þórarni uppbót fyrir útlagt fé sakir afglöpunar hæsta-
réttar og mundi sá útvegur sennilega færastur eftir
að þrái er kominn í málið.

Þegar ég nú lít yfir málið, kemur mér í hug sagan

um brúna yfir Héraðsvötnin. Bændur í Lýtingsstaðahreppi báru það mál fyrir brjósti, en skauzt yfir að snúa sér til hreppsnefndar, af því enginn þeirra átti hlut að máli. Þótti henni sér misboðið og lagðist móti málinu af öllum sínum þunga. Þó fór svo, að nefndin (er kosningar nálguðust!) tók iðrun fyrir þetta athæfi sitt, grét beizklega og bætti ráð sitt. Sýnir þetta, að jafnvel hreppsnefndir eiga eitthvað í fórum sínum, sem kalla mætti fordild, en vitanlega er hæstiréttur jafn hátt hafinn yfir þann breyzkleika og kristilega iðrun gjörða sinna. Loks skal þess getið, að ég hef hlífst við að rekja syndir landamerkjad. Þegar af þeirri ástæðu að dómstj. höfðu hvorugur séð framan í lmd. er þeim barst þetta vandamál að höndum.

Nú mætti allt vera þar um sagt, ef hæstiréttur hefði ekki prýtt dómsástæður sínar með ofurlitlu smáblómi: „Skýrsla nafngreinds lögfræðings um málið mun hafa fylgt umsókn þessari“, stendur þar. Þetta einstæða innskot kemur þarna eins og skrattinn úr sauðarlegnum. Skýrslan fylgdi ekki málskjölunum og því var ekki aðeins óþarft heldur beint brot á viðurkenndum reglum um málsmeðferð að nefna hana, að sínu leyti eins og þegar einn hrjd. í öðru máli bar fram slúðursögu eins af félagsskitunum.

Það verður lítt skiljanlegt, hvaða þýðingu það á að hafa fyrir málið, að sá er skýrsluna samdi gekkst við henni. Hins vegar er því ekki að neita, að sá nafngreindi hafði gagnrýnt dóm hæstaréttar um laxasamykkt Árneseinga í grein, er hann nefndi „Hirting“ það rækilega, að enginn hefur árætt að mæla þeim dómi bót. Virðist því liggja beint við, að Bjarnastaða-

bóndi hafi átt að gjalda þeirrar ósvifni að leita aðstoðar svo bersyndugs manns og væri það harla mannlegt á leikmanna vísu. Þá er enn sú gáta óráðin, hver meingalli var á því, að það var lögfræðingur, sem skýrsluna samdi. Ég gefst alveg upp við að ráða hana, gæti alveg eins vel spreytt mig á því að geta til, hvað það var, sem Óðinn hvíslaði í eyra Baldri.

Dómur hæstaréttar hefur verið birtur í dagblöðunum heill og óskertur, sjálfsagt til þess að landslýðurinn missi ekki af vísdómi hans náðar. Þar sem hann hefur ákallað mig að ofyrirsynju vænti ég að enginn hneykslist á því, þótt ég opinberlega reyfi málið af minni hálfu, og það því fremur sem enn er einn þáttur þess óleikinn, sá er að almenningi snýr. Í „Hirtingu“ minni er sérstaklega átalíð, að hæstiréttur virðir að vettugi alla sérkunnáttu í máli, þar er túlka bar flókin og torskilin lagafyrirmæli, enda kom það fram, að hádómurinn botnaði ekkert í lögunum, svo að hann í forsendum sínum barði niður sína eigin niðurstöðu mun harkalegar en ég kunni að gjöra, þrátt fyrir bezta vilja.

Það sér nú hver maður, hve ábyrgð dómsins var miklum mun minni ef hann, sem ekkert skyn bar á málefnið, hefði skotið sér undir yfirlýstan skilning höfundar laganna, eftirlitsmanns veiðimálanefndar og landbúnaðarráðherra. Því hefði sú niðurstaða orkað tvímælis, studdist dómurinn við mörg og breið bók. Hvað rak dóminn til að láta sem „Vér einir vitum“ skal hér látið liggja milli hluta, en sýnt er að þar gægist fram hneigð til að draga meir en vel fer á undir úrskurðarvald dómsins. Er þar um enga nýlundu

að ræða, eftir því er góðir og gegnir menn í frkvstj. landsins hafa tjáð mér, enda ekki trútt um að slíkir dómar hafi hneykslað suma af okkar beztu og heiðarlegustu lögfræðingum.

Í þessu máli kemur þessi ástríða einna berast í ljós. Þar tekur dómurinn sér vald, sem hann eins og áður er sýnt, hefur ekkert tilkall til, beint ofan í skýr ummæli löggjafans, er landamerkjälögin voru samin. Þegar þar við bætist, að hæstiréttur treður illsakir við ráðuneyti landsins að ófyrirsynju væntir mig að mönnum skiljist, að hér bólar á stefnu, sem getur orðið viðsjál og stórskaðar kynnu að hljótask af. Þessi stefna fer þá líka í bág við yfirlýsta trúarjátningu há-dómaranna. Mér var ungum trúað fyrir því, að sjálf-sagt væri að vísa máli frá, ef nokkur tók væri á, það væri ábyrgðar- og fyrirhafnarminnst, en hvað sem þeirri kenningu líður, þá er hún ljóst dæmi um stakt valdalystarleysi.

Þá féll í minn hlut að leggja síðustu hönd á hrjl. 1919 ásamt ónafngreindum manni. Bar þar á góma, að rökstuðningur dóms þyrfti að, vera talsvert ítarlegur, þar sem millistigið vantaði. Sá ónafngreindi barði það niður, hvað fæst orð bera minnsta ábyrgð og um að gera að telja eigi fleira til en brýn nauðsyn væri á, rétt eins og hann hafi órað fyrir að hollast myndi að fylgja því heilræði hans, það skipti a. m. k. minna máli þótt lítið væri á dómsástæðunum að græða. Af sömu ástæðum virtist þá liggja næst, að dómurinn forðaðist eins og heitan eldinn, að seilast inn á starfssvið frkv., en þar sannast, að hægara er að kenna heilræðin en halda þau, því sá ónafngreindi

er fyrst og fremst talinn höfundur „íhlutunarstefnunnar“ að flestra dómi öllum til óþurftar eins og dæmin sanna. Er engum vafa undirorpið að til hennar má rekja rýrnun á trausti til úrskurða dómsins og er það „kviðvænlegur andskoti“ eins og maðurinn sagði og sannar spár sumra svartfuglanna um það að við værum ekki bærir um að hafa æðsta dómsvaldið í landinu, en hvað um er, nú munu þeir taldir, er lofa guð fyrir að til er hæstiréttur.

Út af laxamálinu spurðist ég fyrir um, hvort dómurinn væri mjög störfum hlaðinn, en því var tekið allfjarri. Það er því ekki tímaleysi um að kenna, að hann kastar höndum jafnvel til vandséðra mála. Liggur því nærri að draga þá ályktun, að dómurinn beri eigi tilhlýðilega virðingu fyrir starfi sínu, eða hafi skilizt það, að vegur hans fer allur eftir því, hve hann vandar til dómanna og þar fyrir mundi hann taka þökk og umbun alþjóðar.

Eins og marga mun reka minni til voru hæstaréttardómarar í upphafi 5. Af sparnaðarástæðum aðallega var þeim fækkað niður í 3 gegn öflugum og eindregnum mótmælum þeirra manna, er bezt kunnu þar deili á. Var það óheillaverk og rýrði mjög öryggistryggingu alþjóðar hér í landi kunningsskaparins, enda má rekja margt af syndum dómsins til þessa galla í þjóðlífi voru, en það leggur sig sjálft, að því fleiri, sem dómendur eru, því meiri líkur eru til að áhrifa vilhallra dómara gæti minna. Síðan hefur því máli verið lítið hreyft (sbr. þó hæstaréttarlög 112/1935), enda eðlilegt úr því dómurinn sjálfur er nú á móti fjölgun

þeirra og ber þá enn að því, að dómendur þar vilja ekki rýra völd sín.

En hér er annar meingalli á. Lagakennarar háskólans eru varadómendur í hæstarétti og eiga þar oft og tíðum þátt í grautargerð. Það hefur orðið til þess, að þeir hafa ekki reynt að gagnrýna dóma hæstaréttar. En á Norðurlöndum eru það einmitt lagakennarar, sem gagnrýna dómana vísindalega, og þarf ekki að lýsa því hve bagaleg sú vöntun er.

Nú nýlega hafa tveir lögfræðingar, sem almennt er talið, að næst hafi staðið „Begga fína“, borið fram frumvarp um hækkun á launum hæstaréttardómara í 17000,00 kr. Þar sem þessi rausn sýnir, að nú er ekki horft í skildinginn mætti vænta, að Alþingi væri ljúft að fjölga dómurum í hæstarétti upp í 5 með einföldu fjárlagaákvæði. Væri jafnframt ákveðið, að 3 þeirra sætu dóminn, ætti það að vinnast, að lagakennarar væru leystir undan varaskeifustarfi sínu, enda fullt eins viðkunnanlegt, að héraðsdómarar tækju sæti í þeim örfáu forföllum, sem koma kynnu fyrir. Við þá tilhögun ynnist og, að dómstóllinn ætti að hafa nægan tíma til að leggja fyllstu alúð á athugun vandasömuustu málanna, er fyrir hann kunna að verða borin.

Loks er það athugavert, að Alþingi hefur á síðari árum sælst til að fela hæstarétti að nefna menn til úrskurðar á deilumálum á framkvæmdarsviðinu. Slíkt starf er falið sýslumönnum eða fógetum, sem langoftast hafa næga þekkingu til að inna það af hendi, en hæstiréttur að vonum miklum mun ókunnugri. Tel ég illa farið að hér sé að nauðsynjalausum verið að færa út starfssvið hæstaréttar, enda fékk það auman enda,

er fela átti hæstarétti að nefna menn til að skera úr deilumáli þeirra Strendanna þar sem maður stóð á móti manni og a. m. k. helmingur þeirra gat vegna dómsins í lþrm. ekkert traust borið til hins háa réttar. Það hefnir sín að troða á lögmálinu.

Þá er það brot á viðurkenndum stjórnarfarsreglum að reka menn úr hæstarétti upp í ráðherrasæti og steypa þeim á kaf í tíkina og sérstaklega var það seinnheppilegt vegna þess að sá hafði áður verið ráðherra á ófriðartímum, en það eina, sem lifir í minningum manna frá þeim stjórnarferli er hneykslanleg framkoma hans bæði inn á við og út á við. Í þessari stuttu ráðherravist hefur honum þá líka tekizt að leggja af sér tvær dillur svo daunillar, að fýluna af þeim leggur um allt land. Og sjálfsagt á hann eftir að trampa aftur inn í hæstarétt á saurugu tíkarroðinu.

Góðar stundir.

Magnús Torfason.